

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput III. An Joannes Darensis, qui Commentaria in utramque Dionysii
Areopagitæ Hierarchiam scripsit, seculo quarto floruerit, et an is, et Isaac,
qui Areopagitam citasse traditur, S. Ephreми ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

ACTOR
C. B.

legat, satis superque, esse illam spuris seu Sancto huic perperam attributis Operibus accensendam, ostendunt. Verum etsi etiam, pro genuino Chrysostomi fœtu Homiliam eandem, cui adeo a recentioris ævi interpolatore Nestorii, tamquam hæretici, nomen fuerit insertum, esse habendam, tantisper daremus, nec sic, ut Dionysii Areopagitæ Opera a S. Chrysostomo fuisse citata evincas, quidquam ex illa habebis. Cum enim (adi num. 42 recitata Montfauconi verba) a multis aucta, retractata ac mutata sit dicta Homilia, sitque eadem, ut pro legitimo Chrysostomi fœtu queat haberi, fuisse in illam Nestorii nomen ab interpolatore intrusum, asseverandum, pari ratione nec minori fundamentum affirmari poterit, fuisse etiam in eandem Homiliam Dionysii Areopagitæ nomen intrusum; id autem si adstruatur, nihil sane, quod a Chrysostomo Dionysiana Opera fuisse laudata, evincat, e sæpius jam memorata Homilia habebitur; ut proinde, quocumque modo hæc consideretur, neutiquam sit suadere nata, a Chrysostomo seu laudata seu indicata fuisse S. Dionysii Areopagitæ Opera. Atque ita, quod cap. præsentem ostendendum erat, seu, Dionysiana Opera vel a primo Nicæno concilio vel a SS. Athanasio, Gregorio Nazianzeno et Chrysostomo citata seculo IV fuisse, certo non probari, modo habemus; anne autem id, quantum ad duos alios, de quibus adhuc disceptatur, satis probetur, cap. sequenti discutiemus.

CAPUT III.

An Joannes Darenensis, qui Commentaria in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam scripsit, seculo quarto floruerit, et an is, et Isaac, qui Areopagitam citasse traditur, S. Ephremi discipuli exstiterint.

C
Joannem, Darensem archiepiscopum, qui in Areopagitam scripsit, atque Isaacum Syrum

Cabassutius in Historiarum, Conciliorum etc. Notitia Ecclesiastica pag. 293, num. 4 sic scribit: Abrahamus Echellensis Maronita, multiplici rerum scientia et linguarum Orientalium peritia insignis, in sua ad Joannem Morinum, Oratorii Jesu presbyterum, epistola fidem facit, Joannem episcopum Darensem Syrum scripsisse quarto sæculo Commentarios in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam; Isaacum præterea Syrum, sancti Ephremi discipulum, qui floruit seculo tertio ad quartum vergente liberos elucubrasset de Angelis, in quibus testimonio Areopagitæ frequenter utitur. Affirmat vero Echellensis, rem esse sibi plane compertam, cum libros istorum Syriace scriptos sæpius perlegerit. Ita ille; Echellensis autem de Joanne, Darense episcopo, seu potius ob infra dicenda metropolitano, non tantum, quod hic asseritur, datis ad Morinum litteris, verum etiam in suis in libellum Hebed-Jesu auctoris Syri Adnotationibus, luce publica una cum hoc donatis, asseveravit. Docet id ipsemet, quem ab Echellensi litteris conventum, Cabassutius ait, Joannes Mo-

rinus, ita de Sacris Ecclesiæ Ordinationibus in suis in Syrorum Ordinationes Adnotationibus pag. 493, num. 22 scribens: Abraham, Ekellensis Maronita, vir egregie doctus et de literis Orientalibus bene meritus, edidit nuper Latine et Syre libellum Hebed-Jesu auctoris Syri et Adnotationibus illustravit: in quibus ait, Joannem, Daræ in Syria episcopum, Commentarios in S. Dionysii libros scripsisse et eorum exemplar antiquum se habere, in quo scriptum erat, abbatem quandam Syrum illum librum cum ceteris voluminibus an. Alexandri MDCCLIII emisisse, hoc est, Christi MCCCXXII; Joannem autem illum, Darensem episcopum, scribit Abraham, quarto seculo vixisse.

46 Verum hoc posterius nullo argumento doctet. Illustrissimus et doctissimus præsul Franciscus Bosquetus, Lutubensis episcopus, cum Romæ hoc audisset, librum describi curavit, secumque Parisios exemplar asportavit, et cum hæc Syriaca prelo cudi inciperent, Joannis Darenensis Opuscula se exscribi curasse, mihi significavit, codicemque ipsum mihi tradidit utendum. Librum nactus multis locis evolvo, sed nihil mihi occurrit, quod tantam antiquitatem argueret. Hæc laudatus Morinus; nonnullis autem adhuc, quæ, quod postremo ait, evincant, quæque ego, quod alia infra a me alleganda validius id præsentem, omitto, præmissis, subjungit: Ferunt hodierni Syri, Joannem Darensem S. Ephremi discipulum fuisse. Quod si itaque et Syris hac in re et Abrahamo Echellensi in omnibus, quæ, Morino et Cabassutio testibus, de Joanne Darense et Isaaco Syro memoriæ prodium reliquit, fides adjungenda sit, hi ambo S. Ephremi Syri, qui, quemamodum ad 1 Februarii diem, quo de illo apud nos jam actum, docuimus, anno 378 diem extremum clausit, fuerint discipuli; ac alter quidem, seculo tertio natus, in scripto a se de Angelis Tractatu Areopagitæ testimonio frequenter usus fuerit; alter vero Commentaria etiam in utramque Dionysii Hierarchiam seculo IV scripserit. Verum, etsi quidem, Joannem, Darensem archiepiscopum, Commentaria in ambas Areopagitæ Hierarchias concinnasse, et Isaacum Syrum Tractatum de Angelis scripsisse frequenterque in hoc Areopagitam citasse, Echellensi credam, omnino tamen, duos illos scriptores, Joannem videlicet, archiepiscopum Darensem, et Isaacum, nec quarto Ecclesiæ seculo tertio senescente vixisse, nec unquam sub S. Ephremi, ecclesiæ Edessensæ diaconi, disciplina fuisse versatos, indubitatum, quidquid etiam Echellensis dixerit, apparet.

47 Ac primum quidem, seu Joannem, qui Daræ, Syriæ urbis in Persarum confiniis, archiepiscopus eastiteris, Commentariaque in ambas Dionysii Areopagitæ Hierarchias scripserit, seculo quarto quintore in vivis non fuisse, imo necesse potuisse, laudatus problematis auctor Sect. 2, part. 1, propositione 2, articulo 7 probat. Verba, quæ id in Latina illius anno 1756 Vernetii adornata editione præstat, huc transcribo, correctionem tamen, ubi versionem (neque enim, qui Problema illud e Gallico Latino fecit, sat feliciter ubique hac in re est versatus) minime tolerandam exhibent, adhibiturus; quod et alias, ratione eadem occurrente, in Latinis aliis Problematis ejusdem textibus transcribendis faciendum duæ. Dicta interim verba sic habent: In tota, quæ late patet Asia, intra cujus provincias etiam Syria continetur, duo tantummodo extant loca, quæ Daras

qui illum citavit, ante seculum v floruisse, Echellensis asseruit;

E

F

verum Joannes, quem verbis hic recitatis, Darensem archiepiscopum seculo IV et v

A ras sive Daria, ut alii volunt, appellantur. Prior Daras, quæ nunc Tauris appellatur, est oppidum Cælesyriæ, id est, Syriæ inferioris, quæ est una ex Palæstinæ partibus. Posterior est urbs Mesopotamiæ, inde dicta Anastasiopolis, quatuor aut quinque leucis ab urbe Nisibi distans. Porro certum est, in neutro horum locorum potuisse quarto seculo hunc Joannem archiepiscopalem cathedram tenere. Non quidem in priori; primo enim incredibile videtur in loco ignobili, quemadmodum erat tunc temporis Daras, metropolitanam sedem fuisse constitutam, cum ex veteri Ecclesiæ disciplina archiepiscopatus nusquam in pagis eriguntur. Secundo hæc Daras non distat nisi duabus leucis a Damasco, quæ urbs olim fuerat Syriæ, nunc Phœniciæ caput et nona sub Antiocheno patriarcha metropolis. Non potuit igitur esse archiepiscopi sedes, nisi duas metropoles statuere velimus duabus leucis tantum inter se distantes; quod a vero prorsus abhorret. Tertio hæc Daras sita non est in extremis Persarum finibus, cum Persidem inter et Syriam intercedat Arabia. Hic igitur Joannes hujusce oppidi, quod Daras appellatur, archiepiscopus esse non potuit.

B 48 Nec pariter in altera Daras, dicta Anastasiopoli, in extremis Persarum finibus sita, hæc archiepiscopalis cathedra, in qua hic Joannes quarto vel quinto seculo sederit, potest collocari, cum ex certissimis monumentis constet, tunc temporis nondum existisse hanc urbem, et seculo tantum sexto fuisse a fundamentis erectam. Anastasius enim Orientis imperium occupavit anno *DLXXXI* et post septemdecim annos, id est, anno *DVIII*, hanc urbem condidit in agro quodam, qui Daras vel Daria dicebatur, quia in eo Alexander Magnus insigne prælium cum Dario commiserat totumque ejus exercitum profugaverat. Nec Anastasius solum nomen huic urbi contulit, sed eam etiam fortissimis mœnibus cinxit ad retundendos Persarum impetus, et Mesopotamiam ab eorum incursibus liberandam. Eam pariter magnis ac pulcherrimis ædificiis ornavit; templa, porticus, balnea ad incolarum commodum in ea extruxit, nihilque omisit, quo eam nobilissimam ac magnificentissimam redderet, quemadmodum post Nicephorum tradit Evagrius. Cum igitur ex horum duorum historicorum testimonio constet, imperatorem Anastasium anno solummodo *DVIII* hanc urbem edificandam suscepisse, non potuit hic Joannes quinto seculo hujusce urbis archiepiscopatum tenere. Non diffiteor quidem, Procopium asserere, hanc Daras vicum vel pagum fuisse, antequam Anastasius eam in urbem erigeret; at inverisimile prorsus est, archiepiscopalem sedem in loco illo fuisse constitutam, cum sedes tantummodo episcopalis fuerit, postquam ab imperatore in magnificam ac munitissimam urbem commutatus est. Quod si Daras ante annum *DVIII* civitas haud fuerit, qui Joannes seculo quarto illius esse potuit archiepiscopus? Oportet igitur, ut in Persarum confiniis Daras altera, cujus esse potuerit archiepiscopus, assignetur; cum porro Conciliis, per quinque priora Ecclesiæ secula celebratis, nullus unquam legatur subscripsisse episcopum vel archiepiscopum Daras vel Daria in confiniis Persarum, necessario affirmandum est, urbis illius archiepiscopum non sedisse hunc Joannem ante sextum seculum, ac proin nec fuisse S. Ephremi discipulum.

49 Hactenus anonymus *Problematis auctor*, luculentissime sane, Joannem, quarto aut etiam quinto seculo Darensis archiepiscopum esse non potuisse, atque adeo nec S. Ephremi, Ecclesiæ Edessensæ diaconi, discipulum fuisse, commonstrans. Verum quandonam ergo Joannes, Darensis archiepiscopus, qui in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam *Commentaria scripsit*, in vicis exstitit, sedemque illam est moderatus? Docet id nos Josephus Assemanus, Syrus Maronita, Bibliothecæ Orientalis, qui anno 1721 typis Romanis prodiit, tom. 2 pag. 118, ita ibidem de Joanne, episcopo Darensi, scribens: De Joannis ætate variant scriptores. Abraham Ecchellensis Not. in Hebed-Jesu pag. *cxxxii* eum seculo quarto vixisse scribit. Naironus in Euopl. par. 2, pagina *cxv* inter quintum et sextum sæculum floruisse contendit. Joannes Morinus Not. in Syrorum Ordin. num. *xxii*, pag. *ccccxxii* ad sæculum septimum rejicit, et post annum Christi *DCXCII* scripsisse affirmat. Gulielmus denique Cave in Hist. liter. to. 2, pag. *cxxxi* inter sextum et septimum sæculum collocat. Verum nec eum ante annum Christi *DC* floruisse, nec ultra annum *DCCL* ætatem ejus extendi posse, duobus maxime argumentis ostenditur.

50 Primum, quia is Philoxenum Hierapolitanum, Severum Antiochenum, Jacobum Sargensem, Joannem Philoponum, et Hagarenum in Opere suo nominat, quinti nimirum, sexti et septimi sæculi homines, quorum Philoponus, si Abulpharagii historie Dynastiarum credendum, in vivis erat, quum Amrus sub Omaro, Saracenorum rege, anno Hegiræ *xxi*. Christi *DCXII* Alexandriam expugnasset. Alterum, quia ejus opera in vetustissimo codice membranaceo descripta habemus, quem Moses Nisibenus, abbas Scetensis, pro cœnobia suo se comparasse testatur anno Christi *CMXXXII*, ut ex sequenti adnotatione codici præfixa colligitur. " In honorem, et decus, et exaltationem monasterii sanctæ Deiparæ Syrorum, quod in Scetensi deserto situm est, studiose comparavit librum hunc una cum aliis plurimis, videlicet bis centum et quinquaginta, humilis ac peccator Moyses Archimandrita, qui plerisque emit, et quosdam dono sibi oblatos accepit a nonnullis, quum in urbem Bagdadum pro negotiis hujus sacri deserti, et monachorum ibidem commorantium profectus est. Deus, cujus nominis pro gloria, et propter legentium in eis utilitatem, laborem hujusmodi suscepit, parcat ipsi, et defunctis suis, et omnibus, qui partem in ipsi habent, et retribuat eis in regno cælorum. Nulli autem hominum fas esto per vivum Dei verbum, quemquam ex iis quoquomodo sibi arrogare, et in suum jus convertere, aut adnotationem hanc delere, vel expungere aut abradere, aut eos cuiquam testamento legare, aut ex hoc cœnobia extrahere. Qui secus ausus fuerit, anathema sit. Parce animæ tuæ, miser.

51 " Accidit autem eorum adventus in hoc cœnobium una cum prædicto Moyse Archimandrita sexto post anno, nimirum anno Græcorum millesimo ducentesimo quadragésimo tertio, Christi *CMXXXII*. Codex ille pertinuit olim ad Cl. Abrahamum Ecchellensem, cujus mentionem is facit tum in Notis ad Catalogum Hebed-Jesu pag. cit., tum

AUCTORE
C. B.
inter annum
700 et 850,

E
ut alia, quæ
ex Assemano
hic adducuntur.

F

commonstrant, sedem illam occupavit, quoque præinde seculo haud floruit;

in

anonymus
C. B.

in Indice Auctorum, quorum testimonio usus fuit in suo Eutychio vindicato: nunc vero in Bibliotheca Vaticana servatur inter Codices Echellenses num. xvi, qui, quum ante annum Christi cmxxxii scriptus fuerit, auctorem octavo in nonum vergente saeculo claruisse, necesse est. Certe eum anno Christi dccxxv Liturgiam edidisse, observat auctor Catalogi Liturgiarum apud Schultingium loco infra citando. Ita laudatus Assemanus; etsi autem, Joannem, Darensem episcopum, de quo agit, Commentaria in utramque Areopagitae Hierarchiam scripsisse, verbis jam datis non edicat, in Scriptorum tamen, quae deinde, nonnullis adhuc praemissis, a Joanne illo contexta, commemorat, Catalogo Commentaria ista seu libros, in caelestem et ecclesiasticam Areopagitae Hierarchiam conscriptos, recenset; ut certe de eodem, de quo Echellensis, Joanne Darense loquatur, utque proinde memoratus ab eodem Echellensi Joannes Darenis, non saeculo quarto, ut ait, sed inter annum 700 et 850 floruerit, certeque Ephremi, anno 378 vita functi, discipulus haud exstiterit, contra ac Syri hodierni contendunt.

Isaacus autem, quem nec abaque anachronismo S. Ephremi discipulum

52 Anne Isaac, qui Tractatum de Angelis scripsisse saepeque in hoc Areopagitam citasse, ab Echellensi, ut supra docui, memoratur, saeculo tertio ad finem vergente floruerit ac S. Ephremi Syri discipulus exstiterit, modo dispiciamus. Tam hoc, quam illud secus habere, anonymus Problematis plus semel jam memorati auctor probaturus, anachronismum ab iis, qui Isaacum illum saeculo tertio ad finem vergente floruisse simulque S. Ephremi discipulum fuisse, contendunt, manifesto committi, in antecessum ostendit, sequentem arguens in modum: Antequam Isaacum in medium proferam, qui est alter quarti saeculi scriptor, qui frequenter S. Dionysium Areopagitam citasse dicitur, notandus occurrit anachronismus, qui vim omnem hujusce argumenti elevat. En Cabassutii verba, quibus is adstruitur, "Isaac, sacerdos Syrus, qui floruit saeculo tertio ad finem vergente, Tractatum elucubraverat de Angelis, in quo frequenter testimonio Areopagitae utitur." Sic loquitur Cabassutius, cum, Abrahamum Echellensem de his duobus S. Ephremi discipulis ad Morinum scripsisse, nos docet. Sed quomodo conciliari possunt haec duo, Isaac nimirum floruisse tertio saeculo ad quartum vergente, et eundem fuisse S. Ephremi discipulum? Etenim si sub finem tertii saeculi vel sub initium quarti florisset hic S. Ephremi discipulus, paulo ante vel saltem eodem tempore clarere pariter debuisset S. Ephrem ejus praceptor; hoc autem cum chronologia hujusce patris cohaerere non potest, quia tunc temporis vix natus erat. Sozomenus refert, ipsum Nisibinum, vel in ejus vicinis; sed tempus non designat, quo natus sit; probabilius tamen dici potest, ipsum prodiisse in lucem Magni Constantini tempore, qui anno ccvii aera Christianae imperator est factus. Sed quidquid sit de tempore, quo S. Ephrem natus est, illud tamen certum ac indubitatum est, ipsum fuisse S. Jacobi Nisibeni discipulum ad mortem usque hujus S. episcopi, quae juxta Baronium contigit anno cccxxxviii; inverisimile autem est, ipsummet S. Ephremum, qui adolescens tunc erat, et S. Jacobi auditor, discipulos habuisse sub sua disciplina.

53 Praeterea S. Ephrem, Edessena ecclesiae diaconus, ad superos abiit anno cclxxviii, die prima Februarii juxta Latinos vel die xxviii Januarii juxta Graecos; Valens enim imperator, qui mense Augusti ejusdem anni decessit, adhuc in vivis degebat, ut S. Hieronymus animadvertit, cum obiit S. Ephrem; aliunde vero certum exploratumque est, S. Ephremum uno mense vixisse superstitem S. Basilio, qui die prima Januarii anno cclxxviii mortuus refertur. Constat igitur evidentissime, anno cclxxviii ex humanis cessisse S. Ephremum. Porro si Isaac fuit S. Ephremi discipulus et sub finem tertii saeculi vixit, cum discipulus magistro aetate praere non possit, debuit saltem S. Ephrem florere eodem tempore; ex quo sequitur, ipsum claruisse in Ecclesia per annos octoginta circiter; quod nemo adhuc asseruit, nec cum iis, quae supra diximus, potest cohaerere. Hic igitur Isaac vel non fuit S. Ephremi discipulus, vel, si fuit, non potuit florere saeculo tertio ad quartum vergente. Porro hisce de anachronismo, qui, si is S. Ephremi statuatur discipulus, committitur, praemissis, nullum in ecclesiastica Historia Isaacum, qui S. Ephremi diaconi potuerit esse discipulus, reperiri, idem auctor contendit. Ab initio, inquit, tertii saeculi usque ad finem sexti tres tantummodo extant auctores, qui Isaaci nomen praese ferunt. Primus est, quem Gennadius in numero eorum scriptorum recenset; qui ante quartum saeculum floruerunt; hic autem procul dubio Judaeus fuit, cum liber ejus hunc titulum praeferat: Fides Isaaci ex Judeo. Secundus (adi in Catalogo cap. 66 Gennadium) quinto saeculo vixit, et sub imperio Leonis et Marciani circa annum cdliv mortuus est.

54 Tertius ad finem usque sexti saeculi vixit, et S. Gregorius Papa de eo meminit in tertio suorum Dialogorum libro. Quemadmodum igitur hic postremus Isaac nimis diu post S. Ephremum vixit, ut possit statui ejus discipulus, discutiendum remanet, uter ex illis eos quatuor characteres praeferat ejus Isaaci, de quo controversatur, videlicet 1. An floruerit, sub extremum tertii saeculi, vel sub initium quarti. 2. An fuerit natione Syrus. 3. An S. Ephremum praepceptorem audierit. 4. An lingua Syriaca scripserit. Isaac porro ille, qui S. Dionysium in Tractatu de angelis citasse fertur, confundi non potest cum eo, de quo loquitur Gennadius. Primo quia prior ille Isaac Syriace scripsisse fertur, hic vero Graece. Secundo quia prior elucubravit Tractatum de Angelis; hic vero non de Angelis, sed de Trinitate et Incarnatione disseruit, quemadmodum videre est in patre Sirmondo, qui illius Opera ex manuscriptis Pitheensis bibliothecae extracta publica luce donavit, nihilque asserit de hoc tractatu de angelis, quem Areopagitae patroni ipsi falso affingunt; quin imo ipsi sancti Dionysii vindices hunc librum nondum in lucem prodiisse fatentur. Volunt tandem, nec Graecos, nec Latinos scriptores, quia Syriacam linguam non satis callebant, hujusce Isaaci, S. Ephremi discipuli umquam meminisse, verum Judaeus, de quo est controversia, cognitus fuit a Gennadio, ejusque liber de Trinitate et Incarnatione laudatus legitur, et in bibliotheca Patrum exaratus: Isaac igitur, de quo loquitur Gennadius, alius est ab eo, qui Dionysium Areopagitam citasse creditur.

55 Quod

nec re etiam ipsa certissime

A 55 Quod spectat ad alterum, qui circa dimidium quinti seculi decessit, verosimile non est, ipsum, quamvis natione Syrum, fuisse tamen S. Ephremi discipulum, cum inter mortem utriusque anni ferme octoginta intercedant; decessit enim S. Ephrem anno cccclxxviii et Isaac anno cdliv. Hoc autem certum est, hujusce Isaaci, de quo loquimur, libros, quorum catalogum exhibet Trithemius, in Bibliotheca Patrum reperiri, nullamque ibi fieri mentionem alicujus libri de angelis, ab hoc auctore conscripti; quod evidentissime evincit, hunc Isaacum cum eo confundi non posse, qui in suo supposito Tractatu de Angelis S. Dionysii testimonia frequenter usurpet. Tandem Sozomenus, de discipulis S. Ephremi verba faciens, inter illustriores recenset Abbam, Zenobium, Abrahamum, Simeonidem, nihilque habet de Joanne Daresi et Isaac, qui certe ob celebratam eorum doctrinam inter hujusce S. Diaconi auditores primas tenere debuissent. Hæc omnia argumenta simul sumpta possunt cordato cuique fidem facere, hos

B duos scriptores nec quarto vixisse Ecclesie seculo, nec unquam sub S. Ephremi, Edesseni diaconi, disciplina fuisse versatos. *Hactenus ille; verum quem tandem exstulisse dicemus Isaacum, qui in conscripto a se atque ab Echellensi lecto Tractatu de Angelis Dionysium Areopagitam frequenter laudavit?*

56 *Assemanus supra laudatus Bibliothecæ Orientalis tom. 1, qui anno 1719 prodit, tres potissimum, quibus nomen Isaac fuerit, recenset. Ac horum quidem, quorum duo priores a Gennadio in Catalogo cap. 26 et 66, supraque a laudato Problematis auctore anonymo etiam memorantur, primus est Isaac, S. Ephremi discipulus; secundus vero Isaac, presbyter Antiochenus, ab Isaaco jam memorato certo diversus; ac tertius denique, qui et ipse a duobus præcedentibus certo est distinctus, Isaac Ninivita, e monacho episcopus iterumque deinde ex episcopo monachus. Ut quis horum Tractatum de Angelis, in quo sapius Areopagitam laudavit, contemnerit, definire queam facilius, clariusque simul, que dicenda sunt, intelligantur, singulorum notitiam ex Assemano præmitto. Bibliothecæ Orientalis tom. proxime cit. pag. 165 de primo e jam dictis Isaacis sic scribit: Isaacum præcipuis S.*

C Ephremi discipulis accenset auctor Syrus Vite ejusdem in Cod. Nitrien. V. « Plurimos, » inquit, « Ephremus habuit Auditores: insignes tamen præ cæteris ejus discipuli celebrantur Zenobius, » ecclesie Edessene diaconus, Isaac, Simeon, « Abraham, et alii, quos consulto prætermittimus. » Ejusdem meminere Syri, Arabesque scriptores fere omnes, ut Joannes Maro in Tractatu adversus Nestorianos et Eutychanos: Gregorius Barhebræus, vulgo Abulpharagius, in Histor. Dynastiarum pag. lxxxli, Georgius Elmacinus Homaidus in Chronico de Theodosio Juniore, et Ebnarrahebus in Chronico Orientali, quod Cl. Abraham Echellensis edidit, pag. cdxv, licet perperam eundem cum altero Isaac presbytero Antiocheno confundant, de quo infra sermo erit.

ab Assemano in Bibliotheca Orientali per verba, 57 Hunc Isaaco locum inter scriptores Syros tribuit laudatus auctor Vite sancti Ephremi loco citato: « Porro singuli ex ejus discipulis secundum datam sibi sapientiam Sermones, et Expositiones, seu Commentaria scripserunt: et « Divino lumine illustrati, multis mortalibus ve-

« ritatis lucem et sempiternam salutem attulerunt. » Ei, si bene conjicio, adscribendum est Opus, quod refert Gennadius in Catalogo cap. 26 in hæc verba: « Isaac scripsit de tribus Personis sanctissimæ Trinitatis, et Incarnatione Domini Librum obscurissimæ disputationis et involuti sermonis: » quem Cl. Jacobus Sirmundus inter « Opuscula veterum Patrum dogmatica » edidit Parisiis anno mdcxxx. Nam Isaac alter, quem idem Gennadius cap. lxxvi Presbyterum Antiochenum vocat, non Ephremi discipulus fuit, sed Zenobii, ut infra ostendemus. Quod vero Sirmundus ex Codicis Pitheani fide notavit, Isaacum istum ex Judæo Christianum fuisse, suspicabatur vir doctus aliquod in eo codice vitium. Quandoquidem, si Isaac, Judaica secta relicta, Christianam fidem amplexus fuisset, id utique Gennadius, ejusque abbreviator Honorius Augustodunensis in Catalogo notassent. De ejus ætate hæc scribit Suffridus Petri Leovardiensis in Notis ad Catalogum Gennadii: « Hic « Isaac neque Trithemio, neque ejus appendici « notus est; floruisse autem videtur circa annum « cdl, quantum ex consequentia Catalogi appa- « ret. » Imo ex consequentia Catalogi apparet, ipsum floruisse circa annum cccclxxx. Nam præmittitur Macario Ægyptio et Evagrio Pontico, quorum ætas ad annum cd vix extenditur, saltem Macarii, quem circa annum cccclxxx obiisse, infra ostendemus. Certe Sirmundus Isaacum ante annum cd collocat.

58 Neque obstat, quod idem Isaac apud Gennadium cap. xxvi et apud Sirmundum p. cli duas in una Christi persona naturas diserte asserit. Nam his etiam vocibus plures Græcos Latinosque patres ante Ephesine et Chalcedonensis Synodi tempora usos fuisse, demonstrat Petavius de Incarnat. lib. iii cap. vi et vii. *Hæc omnia de primo e tribus dictis Isaacis, qui, contra ac laudatus Problematis auctor æstimavit, S. Ephremi discipulus fuit, Assemanus; de secundo autem ex iisdem tribus Isaacis seu de Isaaco, presbytero Antiocheno, sequentia in dicto Orientali Bibliotheca pag. 207 prodit memoria: Isaac, cognomento Magnus, presbyter Antiochenus, claruit sub Theodosio Juniore, et Marciano imperatoribus medio quinto seculo. Præceptorem habuit Zenobium, S. Ephremi discipulum, uti ex Joanne Barsusan, Jacobitarum Patriarcha, ad calcem codicis nostri Syriaci iv adnotavit Abraham Mardenus presbyter, cujus verba infra describemus: idque etiam colligitur tum ex ejusdem Isaaci scriptis adversus Nestorianos et Eutychanos; tum præcipue ex carmine illo, quo ruinam Antiochiæ planxit: Nestorius enim anno Christi cdxix hæresim suam publicavit; Eutyches vero circa annum cdxviii. Ruina demum Antiochiæ contigit anno cclix. Quæ certissima temporis epocha, Isaacum non Ephremi, ut nonnulli scribunt, sed Zenobii discipulum fuisse, convincit.*

59 Nam S. Ephrem ejusdem Zenobii magister decessit juxta Syros anno cccclxxiii vel anno cccclxxviii juxta alios, ut diximus supra pag. liv, eoque tempore Zenobius ecclesie Edessene diaconus erat, ut pag. xxxviii demonstratum est; atque adeo paulo post prædictum annum, hoc est, circa annum cccclxxx nostrum Isaacum videtur habuisse auditorem. Hinc diluitur conjectura Naironi, qui in Euoplia par. 1 pag. xxxvii Isaacum istum cum altero cognomine Ninivita confundit.

Nam

que hic

F

dantur, memoratis,

AUCTORE
C. B.

Nam ille quidem episcopus fuit, et post annum d floruit, ut suo loco demonstrabimus: Isaac vero noster paulo post Chalcedonensem Synodum simplex presbyter decessit. Pagina porro 210 Isaacum, de quo hæc scribit, anno 460 vita functum esse, ostendit, ac deinde pag. 445 de tertii e supra dictis Isaacis, quem e monacho Nivitarum episcopum iterumque deinde ex episcopo monachum, ac genere Syrum exstisse, e scriptore anonymo in antecessum docuit, ætate ita scribit: Sed Isaaci ætas clarior demonstratur ex ipsiusmet scriptis, quæ in Bibliotheca nostra exstant. Nam in laudato quidem Cod. Nistriensi xx pag. ccxv Jacobi Sarugensis, quem initio sexti sæculi claruisse supra ostensum est, testimonio ab ipso usurpatur. In Græco autem Ms. Codice cccxc, in quo nonaginta ejusdem Isaacii sermones a Patrio et Abrahamio in sancti Sabæ Laura Monachis e Syriaco in Græcum translati continentur, postremum locum occupat ipsius Isaacii « Epistola ad S. Simeonem Stylitam juniorem, cognomento « Thaumastoritam, « qui ἐν Σαυμαστόρ ὄρει, « in mirabili monte « prope Antiochiam sub Justiniano ac Justino juniore, supra columnam sanctissime vivebat, et anno Christi dxciii, die xxvi Maii sub Mauricio imperatore in cælum evocatus est; ut liquet ex Enagrio Hist. eccl. vi cap. xxiii et ex Nicephoro Magistro in ejusdem Vita cap. ult.

tertio loco
recensetur.

60 Sexto igitur sæculo ad exitum vergente Isaacum nostrum floruisse, necesse est. Hinc Naironi inprimis sententia rejicienda, qui Euopl. Par. i cap. 2 num. xxii Nivitam hunc Isaacum cum altero S. Ephraemi discipulo confundit. Lambecii insuper, et Guilielmi Cave conjectura nequaquam admittenda, qui existimant, nostrum Isaacum post abdicatum episcopatum ex eremo in Italiam venisse, et prope Spoletum in Ascerterio ab ipso condito vixisse; ac proinde unum eundemque ipsum cum Isaaco faciunt, cujus mores, et miracula S. Gregorius Magnus Dial. lib. iii cap. xiv describens, effatum hujusmodi in ore solitum fuisse habere testatur, « Monachus, qui in « terra possessiones querit, monachus non est. « Noster enim Isaac ex Mesopotamia non in Italiam, sed in Ægyptum perrexit, ubi in Scetensi eremo diem clausit, ut ex laudata ejusdem Vita colligitur. Atque ita postremi etiam e tribus dictis Isaacis notitiam habemus; anne autem quis ex illis Tractatum de Angelis, in quo Areopagitam frequenter laudavit, scripserit, modo dispiciamus. Id sane duos priores, quorum alter anno circiter 400, alter vel anno 459 vel haud diu, ut apparet, post vivere desiit, non fecisse, vel ex eo liquet, quod Assemanus, Opera abs illis composita recensens, hisce Tractatum de angelis nec annumeret, nec quidquam, unde, ab alterutro lucubrationem ejusmodi fuisse elaboratam, suspicari fas sit, suppeditet.

vero simili-
me est;

61 Adhæc antiquior e duobus dictis Isaacis, quem S. Ephraemi discipulum, Syrumque natione exstisse, supra recitatis verbis docet Assemanus, unum dumtaxat, qui a Gennadio in Catalogo cap. 26 memoratur, de Sanctissima Trinitate ac Domini Incarnatione scripsisse referatur librum, nihilque, quod aliarum ab eo scriptarum lucubrationum suspicionem ingerat, occurrit; quod autem ad secundum seu juniorem e dictis duobus Isaacis spectat, Opera quidem ascetica non pauca, ab eo composita, Assemanus Bibliothecæ Orientalis tom. i, a pag. 214 recen-

set; verum non magis hæc inter, quam inter recensita (adi num. 55) a Trithemio et in Bibliothecam Patrum Lugdunensem illata Isaacii hujus Opera ullum occurrit, quod vel qualemcumque Tractatus de Angelis speciem præferat. Assemanus quidem, Isaacum præterea, de quo hic sermo, Opera polemica elucubrasset, horumque dumtaxat pauca sese habere, loco citato etiam indicat; verum inter polemica Isaacii illius scripta, quæ Assemanus non habuit, quoddam exstisse, in quo de Angelis Tractaretur, nihil omnino suadet. Restat ergo, ut, num Isaac, cujus notitiam tertio loco ex Assemano supra dedimus, Tractatum de Angelis forsitan scripserit, examinemus. Etsi quidem abs hoc lucubrationem hujusmodi fuisse elaboratam, nusquam Assemanus discrete affirmet, fuisse tamen ab Isaaco illo Dionysium Areopagitam de Cælesti Hierarchia laudatum, pag. 451 docet, ibidem etiam adjungens, inter primos Dionysii Areopagitæ seu hujus Operum laudatores eundem, de quo nobis hic sermo, Isaacum exstittisse. Adhæc de Isaaco isthoc, quem genere Syrum fuisse, docet, pag. 446 ita generaliter memorat: Isaac Nivita septem composuit tomos de regimine Spiritus, de divinis mysteriis, de judiciis et politia; quid si ergo e septem illis tomis exstiterit unus, in quo de cælesti politia seu Agelis fuerit tractatum, isque idcirco in codice, qui Abrahamo Echellensi præluat, Tractatus de Angelis fuerit inscriptus? Res sane omni veritatis specie non caret, fitque adeo partim ex ea, partim ex aliis jam dictis, ut abs Isaaco illo Tractatum de Angelis, quem a sese lectum, Abraham Echellensis (adi num. 45) dicit, Syriace fuisse conscriptum, mihi sane verosimillimum evadat.

62 Porro cum Abrahamo Echellensi et Syris, Joannem Darensem et Isaacum, quorum alter commentaria in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam scripserit, alter Tractatum de Angelis, in quo Areopagita laudatur, elucubravit, S. Ephraemi discipulos fuisse, asseverantibus, fides facile omnis deneganda etiam haud sit, anonymus Problematis auctor, jam sæpius laudatus, post verba supra recitata, quisnam esse possit Ephrem, quem Joannes et Isaac præceptorum habuerint, conatur ostendere, sequentem hunc scribens in modum: Cum Abrahami Echellensis auctoritas, qui hos duos auctores (Joannem Darensem scilicet et Isaacum) S. Ephraemi discipulos, Syriaca lingua se legisse testatur, non ita facile rejicienda sit, ut ea, quæ assertit hic auctor in epistola, ad Morinum data, cum iis, quæ saniori Criticæ magis conformia sunt, conciliantur, asseri potest non sine aliquo fundamento, hunc Ephrem, de quo loquitur Echellensis; non esse sanctissimum illum Edessense ecclesiæ diaconum, sed illustrem Ephrem Syrum, qui per varios honoris ac dignitatis gradus sublimem illam comitis Orientis dignitatem adeptus ad patriarchalem tandem Antiochenæ ecclesiæ sedem circa annum dxxvi evectus fuit. Hic igitur S. Antistes, qui, ut notat Photius, doctissimus erat, pluresque libros elucubraverat, tantam celebritatis famam sibi adquisiverat, ut merito conjici possit, plures atque traxisse discipulos, quos inter non sine veritatis specie recenseri possunt et hic auctor, Joannes Darenensis appellatus, et Isaac Syrus, qui seculo sexto, ad finem vergente, decessit, quique eo tempore vixit, quo sub hujus S. Patriarchæ disciplina poterat versari.

is autem
Ephraemi, pa-
triarchæ An-
tiocheni.

A 63 Non me latet, eos, qui volunt, hunc
discipulus
forsan existi-
tut.

Isaac, qui S. Dionysium laudavit, fuisse Græcis Latinisque scriptoribus incognitum, ejusque libros nondum publica luce fuisse donatos, hanc nostram conjuncturam, veluti futilem, contempturos; sed ipsis reponere possumus S. Gregorium Papam hujusce Isaac, qui sexto seculo floruit, meminisse et Trithemium (*scriptoris hujus Isaac a Gregorii Isaaco est diversus*) ipsius tenuisse elogium, pluresque eruditos Tractatum de Contemptu mundi, qui in Bibliotheca Patrum legitur, ipsi adjudicasse. Sed hac difficultate ommissa, illud certissimum est, quod, si hic Isaac, S. Ephremi, Antiochemi patriarchæ, discipulus adstruatur, ea ratio, quæ ex Joannis Darenensis et Isaac testimoniiis eruitur, nullius momenti futura sit ad persuadendum, duos extitisse auctores, qui quarto seculo Dionysii Opera pervolutaverit, et quorum unus utramque hujusce Patris Hierarchiam Commentariis illustraverit, alter vero in suo de Angelis Tractatu textus quamplurimos citaverit. Nemo enim non videt, hos duos auctores, si hujusmodi libros, quemadmodum testatum facit Echellensis, evulgarunt, necessario vixisse post quintum seculum, quo tempore S. Dionysii Opera in plurimorum manibus versabantur, ac proinde non mirabitur, cum vel Joannem Darensem eos Commentariis illustrasse, vel Isaac eos laudasse cognoverit. *Hactenus Problematis auctor; itaque hanc quidem illius conjecturam, jam recitatis verbis propositam, qua, cujusnam Ephremi discipuli Joannes Darenensis et Isaacus, Operum Dionysianorum laudatores, fortassis extiterint, adstruit, quantum ad Isaacum minime improbandam, existimo, modo ab Isaaco, per Gregorium Magnum Dial. lib 3, cap. 14 memorato, de quo illam format, ad Isaacum Ninivitam, tertio loco ex Assemana supra relatum, qui eodem, qua Gregorii Magni Isaac, seculo sexto floruit, Tractatumque de Angelis, ut jam docui, verosimillime scripsit, transferatur; quod autem ad Joannem Darensem spectat, cum hic uti e supra recitatis Assemani verbis liquet, inter annum 700 et annum 850 floruerit, Ephremi certe, Antiocheni ab anno 527, quemadmodum in Chronologica Patriarcharum Antiochenorum Historia, tom. 4 Julii apud nos præfata, videre licet, ad annum usque 545 patriarchæ, discipulus esse non potuit; ut indubie quantum ad Joannem Darensem, quem Syri quidem, ad non item Echellensis, contra ac supra anonymus Problematis auctor notat, S. Ephremi discipulum facit, conjectura præfata locum haud habeat.*

CAPUT IV.

An S. Cyrillus, et S. Juvenalis, alter Alexandrinus, alter Hierosolymitanus seculo v patriarcha, S. Dionysii Areopagitæ Opera citarint.

Quo Severiani seu Acephali hæretici, unicum *In Collatione Constantino-politana Severiani hæretici,*
dumtaxat naturam, contra ac concilium Chalcedonense, anno 451 celebratum, defnierat, in Christo esse, contententes, in concordiam cum Catholicis, laudati Concilii definitioni adherentibus, adducerentur, Justinianus imperator hos inter et illos Collationem habendam curavit; quæ, quamvis a Labbeo, Acta illius, ab Innocentio, Maronæ episcopo, conscripta, tom. 4 Conciliorum a col. 1763 suppeditante, anno 533 ob Justiniani ad Joannem Papam epistolam innectatur, anno tamen 532, uti ad hunc annum Pagius in Criticis ostendit, illigari debet. Isti autem Collationi, quæ die altero fuit repetita, interfuerunt episcopi, catholici quidem quinque, videlicet ipsemet, qui id apud Labbeum loco cit. nos docet, Innocentius Maronæ episcopus, Hypathius, Ephesinæ civitatis archiepiscopus, Joannes Vesinus, Stephanus Seleuciensis, ac Anthimus Trapezuntinus; Severiani vero sex, Sergius nempe Cyri, Thomas Germanicæ, Philoxenus Dulichii, Petrus Theodosiopooleos, Joannes Constantinæ et Nonnus Ceresinæ. Porro ut, præmissa hac notitia, ad id, quod ad institutum nostrum potissimum spectat, jam veniam, Hypathius episcopus secundo Collationis die cum statim sermo de Chalcedonensi, in quo, quod dixi, fuerat definitum, concilio fuisset ac institutus, a Severianis, qui id reprehendebant condemnabant, sciscitatus est, quid illud (Adi tom. Conciliorum. cit. col. 1766) peccasset concilium: Severiani autem, id in eo, quod duas in Christo statuisset naturas, peccasse, responderunt, hancque hujus sui responsi, nonnullis adhuc præmissis, rationem reddiderunt: Beato... Cyrillo et beato Athanasio, Alexandrinæ civitatis episcopis, Felice etiam et Julio Romanæ Ecclesiæ, Gregorio quin etiam mirabilium factore et Dionysio Areopagita unam naturam Dei verbi decernentibus post unionem, hos omnes transgressi illi, post unionem præsumperunt duas naturas prædicare.

65 Adhæc, cum allata pro naturæ Verbi divini unitate Felicis et Julii Romanæ Ecclesiæ, Gregorii item Thaumaturgi et Dionysii Areopagitæ testimonia adeo esse falsa; ut ea nec Cyrillus memorare voluisset, Catholicis respondissent, Severiani, nonnullis adhuc, quæ brevitate causa omitto, præmissis, reposuerunt: Possumus ostendere, quia beatus Cyrillus usus est istis testimoniis in libris, adversus Diodorum et Theodorum editis: tum autem dixerunt Catholicis: Modo maxime et illos adversus Diodorum et Theodorum libros ambiguos factis, tamquam fictos, adversus mortuos prolatos dicentes * non poterant refellere falsitatem. Si enim adversus mortuos prolati sunt, multo magis adversus Ne-
* supple qui
107 storium